

PRISPEVEK K POZNAVANJU SOCIALNE ZGRADBE MESTA NA PRIMERU NASELJA LENART V SLOVENSКИH GORICAH

Vladimir Drozg

dr., profesor geografije in zgodovine, izredni profesor
Oddelek za geografijo
Filozofska fakulteta
Ubiverza v Mariboru
Koroška cesta 160, SI – 2000 Maribor, Slovenija
e-mail: vlado.drozg@um.si

UDK: 911.37

COBISS: 1.01

Izvleček

Prispevek k poznavanju socialne zgradbe mesta na primeru naselja Lenart v Slovenskih goricah

V članku je prikazan pristop k spoznavanju socialne zgradbe mesta na podlagi socialnih lastnosti uporabnikov posameznih dejavnosti v naselju Lenart. Socialna zgradba mesta se nanaša tudi na socialno diferenciranost posameznih dejavnosti, ki so namenjene zadovoljevanju potreb prebivalcev in obiskovalcev mesta. Teoretska podlaga besedila je spoznanje, da posamezniki podobnih socialnih lastnosti zadovoljujejo svoje potrebe na podobnih ali na istih krajih. V ta namen smo popisali kraje, kjer je mogoče zadovoljevati človekove potrebe in jim pripisali socialne vsebine. Izkazalo se je, da je socialna diferenciranost v Lenartu majhna. Večina krajev se razlikuje glede na starostno skupino uporabnikov.

Ključne besede

socialna geografija, urbana geografija, kraj, socialna skupina, Lenart

Abstract

Contribution to the perception of the social structure of a town in the case of the town Lenart v Slovenskih goricah

The social structure of a town illustrates the layout of elements and features with social content. It is usually presented with social indicators of the population of a said town; that is by age, ethical and religious affiliation, education, economic circumstances and similar social characteristics. Characteristics of such impressions means that they are made on the basis of statistical data and according to the domicile principle. However, the city is a dynamic formation; it cannot be explored just by taking into account the place of residence of the population. In social geography and urban sociology there is the realization, that members of the same or similar social characteristics are territorially and functionally interconnected. Functional interconnection means that they work and act (thus "operate") together, in a similar way, at the same locations and at the same time. The word "operate" refers to the satisfaction of the basic human needs, such as living, working, care and provisions, education, recreation and communication. Functional interconnection therefore relates to similar habits regarding supply of provisions at the same locations, going to the same or similar stores, similar recreation habits, and usage of same or similar recreational areas and so on. This creates emerging areas (in large cities) or individual objects (in small towns) which are frequented by people of specific social characteristics. This social sediment can be seen in the function, form, and position within the city, perhaps even in size. The paper shows the results of social structure of a small town based on the places, where specific social groups satisfy their needs.

Key words

Social geography, urban geogrphy, place, social group, Lenart

Uredništvo je članek prejelo 3. 11. 2016

1. Uvod

Socialna zgradba mesta ponazarja razmestitev elementov in lastnosti s socialno vsebino. Običajno jo prikazujemo s socialnimi kazalci prebivalcev nekega mesta, to je s starostjo, etično in versko pripadnostjo, izobrazbo, ekonomskim položajem in kar je še podobnih socialnih lastnosti. O tem obstaja v geografiji veliko študij, naj omenim samo prispevke Uroša Horvata in Dejana Rebernika (Horvat 2006, Rebernik 2000). Značilnost tovrstnih prikazov je, da so izdelani na podlagi statističnih podatkov in po domicilnem principu. Prikazujejo torej statično podobo – prostorski vzorec določene socialne lastnosti prebivalcev glede na njihov kraj bivanja. Takšen prikaz podaja vpogled v značilnosti razporeditve socialnih elementov na območju mesta, še posebej če si predstavljamo, da lahko skoraj vsak socialni pokazatelj prikažemo v prostorski razsežnosti. Vendar, mesto je dinamična tvorba, ni ga mogoče spoznavati zgolj upoštevaje kraj bivanja prebivalcev. V mestu se zadržuje veliko ljudi, ki živijo v bližnjih naseljih - ti so iz takšnega prikaza izvzeti. In morda še pomembneje: povezanost med socialnimi lastnostmi ljudi in krajem bivanja, je danes veliko manjša, kot je bila nekoč (Löw 2001, 253). Ta povezanost se je zrahljala zaradi vse večje socialne raznolikosti, individualizma, vse hitrejšega načina življenja, raznolikosti mesta. Socialno zgradbo mesta je mogoče spoznati še na drugi način. V socialni geografiji in prostorski sociologiji velja spoznanje, da se pripadniki istih in podobnih socialnih značilnosti teritorialno in funkcionalno povezujejo med seboj. Funkcionalno povezovati se, pomeni delovati skupaj, podobno, na istih krajih, ob istem času. Beseda »delovanje« se nanaša na zadovoljevanje osnovnih človekovih potreb, to so bivanje, delo, oskrba, izobraževanje, rekreacija in komunikacija. Funkcionalno povezovanje se torej nanaša na podobne oskrbovalne navade in na oskrbovanje na istih krajih, obiskovanje istih ali podobnih trgovin, podobne rekreacijske navade, uporabo istih ali podobnih rekreacijskih območij in tako dalje. Ni si težko predstavljati, da ob tem nastajajo območja (v velikih mestih) ali posamezni objekti (v majhnih mestih) v katerih delujejo ali jih obiskujejo prebivalci specifičnih socialnih lastnosti. Deloma je ta fenomen že bil obdelan in empirično podkrepjen na primeru Maribora (Drozg 2012). Iz tega izhaja še ena lastnost mest in našega bivalnega okolja, pravzaprav značilnost odnosa med človekom in okoljem. Sociologiji pravijo, da so fizične strukture, socialne strukture (Löw 2001). Seveda velja tudi obratno, socialne strukture so fizične strukture, kot lahko preberemo v študiji Human spatial behaviour (Jakle, Brunn, Roseman 1985, 11). V obeh primerih je rezultat enak – fizično okolje, v mestih bi lahko govorili o grajenih strukturah, ima socialna obeležja. Ta odnos je tudi v geografiji že nič koliko krat dokumentiran in potrjen, recimo v pojavu rezidualne segregacije, o kateri piše Rebernik (2002), pa tudi v odnosu med tipom stanovanjske hiše in življenjskim stilom lastnika (Drozg 2006), in ne nazadnje. To pomeni, da grajene strukture odražajo socialne lastnosti njihovih uporabnikov. Ta socialni sediment je lahko viden v funkciji, lahko v obliki, lahko v položaju znotraj mesta, lahko v velikosti. Pomembno je, da tak odnos obstaja, generira samega sebe, ob tem pa nastaja socialna zgradba mesta. Prepoznamo jo po specifičnih krajih, kjer določene socialne skupine zadovoljujejo svoje potrebe, povedano drugače, po fizični strukturi s specifično socialno vsebino. V nadaljevanju želimo pokazati socialno zgradbo majhnega mesta v Slovenskih goricah, in sicer iz vidika krajev, kjer posamezne socialne skupine zadovoljujejo svoje osnovne potrebe in iz vidika socialnih skupin, ki oblikujejo socialno zgradbo Lenarta.

2. Odnos med socialnim in fizičnim

Začenjamo s temo, ki je skoraj obče narave. Vzajemni odnos med človekom (duhovnim, socialnim) in okoljem (fizičnim, materialnim) je, tako izgleda, večna tema, ne le v znanosti, tudi v umetnosti. Čeprav nikoli ovržen, se vedno znova pojavlja kot raziskovalno vprašanje v sociologiji, etnologiji, antropologiji in tudi v geografiji. Velik del geografije izhaja (temelji) na odnosu med človekom in naravo ter na njuni medsebojni povezanosti, celo soodvisnosti. V določenem obdobju razvoja vede je bil označen kot (geografski) determinizem, vendar, kot navaja Viazzo, »ni nikoli izgubil veljave, ker bi ovrgli njegova načela, ampak empirično, ker so izpodbijali njegove primere«. (Viazzo 2014, 9). V geografiji današnjega časa se je poanta tega odnosa nekoliko »prestavila« iz naravnega proti fizičnemu (izgrajenemu) okolju. Doreen Massey ponazarja ta premik ko pravi, da se prostor vzpostavlja, nastaja in se oblikuje skozi družbeno delovanje in socialne strukture. Pri tem je delovanje posameznika in skupnosti (socialne skupine) med seboj prepleteno in povezano do te mere, da je rezultat tega delovanja zelo podoben in komplementaren. (Massey po Glasze, Mattissek 2009, 41) Podobno razmišljajo tudi Jakle, Brunn in Roseman – ljudje specifičnih socialnih lastnosti dajejo določenemu kraju identiteto, hkrati pa ta kraj določa identiteto njih samih. (Jakle, Brunn, Roseman, 11) V sociologiji velja, da se socialne lastnosti posameznika, skupnosti in družbe odražajo v materialnem svetu (Steets 2015, 17-18). Pri tem je mogoče razlikovati tri pojmovanja: po prvem, materialne stvari odslikavajo socialne lastnosti posameznikov ali socialnih skupin, pa tudi socialne odnose v skupnosti oziroma v družbi. Obleka v številnih primerih izdaja socialni položaj človeka, stanovanjska hiša odraža socialne lastnosti stanovalcev, lokacija in opremljenost gostinskega lokala odraža socialne lastnosti obiskovalcev. Po drugem pojmovanju so vzrok tega, da določene materialne stvari pritegujejo ljudi s specifičnimi socialnimi lastnostmi, »signifikantni simboli« (značilne posebnosti), ki so del materialnih stvari (Steets 2015, 32). Določene lastnosti stvari (simboli) v določenih ljudeh vzbuja podobna občutja in podobne reakcije, zaradi česar ti podobno delujejo v prostoru. Značilne posebnosti oziroma simboli, kakor jih imenuje utemeljitelj te teorije, George Herbert Mead, so lahko kakršnikoli - oblika, barva, položaj, velikost stvari. Socialna lastnost materialnih stvari torej ni del njih samih, ni vgrajena vanje, temveč je posledica dožemanja in ravnanja z njimi, je posledica človekovega odnosa do njih. Po tretjem pojmovanju so materialne stvari medij (sredstvo) v katerem se socialne lastnosti vsakič na novo vzpostavljajo, in sicer glede na zgodovinski (razvojni) kontekst ter z ozirom na socialne lastnosti uporabnika. Vsaka socialna skupina ima specifične predstave o fizičnem okolju, v katerem deluje, navaja Halbwachs (po Steets 2015, 27).

V vsakem od teh pojmovanj lahko prepoznamo veliko stičnih točk z obravnavano temo. Fizične strukture odražajo socialne lastnosti uporabnikov – rekreacijska območja najmlajših so prilagojena njihovim fizičnim in gibalnim zmogljivostim. Fizične strukture posedujejo signifikantne simbole, ki pritegujejo ljudi določenih socialnih lastnosti – ponudba blaga v trgovinah, tudi lokacija, so »značilne posebnosti«, ki pritegnejo določen del populacije. Trške hiše, nekdanja bivališča trgovcev in obrtnikov, so danes v socialnem smislu manj imenitni objekti in zato v socialnem smislu vrednoteni drugače, kot so bili nekoč.

3. Socialne skupine kot dejavnik socialne zgradbe mesta

Množica posameznikov – prebivalcev mesta je, po teoriji socialne geografije, povezana v številne neformalne skupnosti, ki jih imenujemo socialne skupine.

Socialne skupine vključujejo posameznike s podobnimi socialnimi lastnostmi in podobnim načinom delovanja v prostoru. Slednje pomeni, podoben način zadovoljevanja njihovih potreb, kar se nanaša na podoben kraj, podoben način in podoben čas delovanja v prostoru. Socialne skupine so zelo različne, definira jih starost, interes, materialni položaj in še druge socialne lastnosti (veroizpoved, nacionalnost, barva kože, spol) ter, kot rečeno, podoben način zadovoljevanja potreb. Pri tem je potrebno še upoštevati, da posameznik hkrati pripada različnim socialnim skupinam, odvisno od tega, katero lastnost ali dejavnost upoštevamo kot identifikacijski element. Tako je posameznik hkrati član socialne skupine stanovalcev v določeni soseski, član socialne skupine vrtičkarjev, člen socialne skupine obiskovalcev mestne knjižnice, član socialne skupine kupcev v določenem nakupovalnem središču in podobno. Vsakič ko zadovoljuje katero od potreb, deluje v prostoru kot član ene od socialnih skupin.

4. Kraji zadovoljevanja potreb – gradniki socialne zgradbe mesta

Pri spoznavanju socialne zgradbe mesta je primaren teritorialni vidik, torej deli mesta, kjer se zadržujejo ljudje podobnih socialnih lastnosti. Ta območja lahko imenujemo kraji zadovoljevanja potreb. Kraj, kakor ga razumemo v tem kontekstu, je prostor (območje), kjer deluje posebna socialna skupina in zadovoljuje svoje potrebe (Tuan 2001, 6). Seveda je tako pojmovan kraj teoretični (miselni) konstrukt, saj je v mestu nešteto krajev, ki se medsebojno prekrivajo in prepletajo, oblikujejo pa jih najrazličnejše socialne skupine. Vendar je kraj oznaka za območje, ki v določenem kontekstu pripada samo določeni socialni skupini. Kraj je socialni prostor določene socialne skupine, kjer ta deluje in zadovoljuje svoje potrebe. Zato je med pripadniki socialne skupine in krajem vzpostavljen še čustveni odnos, recimo v smislu navade, rutine, običaja, posamezniki ne zahajajo v katerokoli trgovino, temveč v tisto, ki so je navajeni, ki jim je blizu, zaradi pogoste uporabe imajo do te trgovine poseben odnos, kar je podlaga za opredelitev dela prostora kot kraj. Kraj je pomensko drugačen od pojma prostor - slednji je vrednostno nevtralen in obči pojem, nedefiniran, brez socialne vsebine, enak za vse ljudi. Kraj pa je del prostora, do katerega ima uporabnik osebni odnos, kraj je napolnjen s pomeni in človeško izkušnjo. Oznake za pojem kraj, kakršne zasledimo v literaturi, povsem odgovarjajo pomenu, kot ga uporabljamo pri spoznavanju socialne zgradbe mesta. »Kraj označujeta pomen in materialnost, oboje je rezultat človekovega delovanja« (Cresswell 2004, 30); kraj določajo položaj, lokalnost in vsebina (Agnew, po Cresswell 2004, 7), kraj ni nekaj danega samo po sebi, temveč je rezultat součinkovanja ljudi in dejavnosti (Allen 1999, 66), samo poznavanje krajev pomeni golo poznavanje položaja, potrebno je še poznavanje ljudi in njihove socialnih lastnosti, ki kraj oblikujejo.

5. Način spoznavanja socialne zgradbe mesta – metoda dela

Pri spoznavanju socialne zgradbe mesta oziroma socialne vsebine krajev sta ključni dve stvari: evidentirane krajev različnih dejavnosti, ki so namenjene zadovoljevanju potreb ter prepoznavanje socialnih skupin, ki na posameznih krajih delujejo. Kako poiskati presečno množico med enim in drugim? Kraje posameznih dejavnosti je mogoče popisati s kartiranjem. Vendar ni dovolj, da jih samo evidentiramo, v krajih je potrebno prepoznati še njihovo socialno vsebino in jih na ta način združiti v bolj pregledne skupine. Množico krajev je potrebno razdeliti v skupine, ki ustrezajo ali vsaj nakazujejo socialne lastnosti njihovih uporabnikov ali imajo same socialno vsebino. Primer: evidentiranje športnih igrišč ni dovolj, potrebno je še ugotoviti, katerim

socialnim skupinam je določeno športno igrišče namenjeno, kar imenujemo socialna vsebina kraja. Tako kot pri vsakem razvrščanju se dilema nanaša na število skupin – če jih je premalo, je prikaz lahko preveč generaliziran, če jih je preveč, je težava v natančnosti kriterijev in podvajanju. Socialne skupine, ki delujejo na posameznem kraju je mogoče ugotoviti na več načinov: eden izhaja iz vrste oziroma značaja kraja – na otroških igriščih se zadržuje socialna skupina predšolskih otrok, v osnovni šoli deluje socialna skupina otrok – učencev ter socialna skupina učiteljev/učiteljic. Drugi način je opazovanje. Z opazovanjem in razvrščanjem obiskovalcev določene trgovine je mogoče ugotoviti povprečno socialno sestavo kupcev. Tretji način je analiza statističnih podatkov; iz podatkov o izobrazbi zaposlenih v delovnih organizacijah je mogoče povzeti, ali večina zaposlenih pripada socialni skupini delavcev ali uslužbencev. Vsem krajem pa z nobeno od metod ni mogoče določiti socialne vsebine oziroma socialnih skupin, ki tam delujejo, običajno zato, ker ciljna skupina uporabnikov ni definirana. Na nekaterih krajih delujejo vse socialne skupine, ki v naselju živijo in delujejo. Prepoznavanje socialnih skupin, ki delujejo na posameznem kraju, je lahko težavno. Za določevanje socialnih vsebin krajev je potrebnih veliko podatkov, ki jih ni mogoče pridobiti drugače, kot z zamudnim terenskim delom. Del podatkov, ki so uporabljeni v prispevku, so zbrali študentje v okviru seminarja iz Urbane geografije v šolskem letu 2014-2015.

Razvrščanje na osnovi posrednih podatkov ima zagotovo svoje pomanjkljivosti, predvsem, ker so ugotovitve lahko premalo natančne in premalo selektivne, lahko pa so preveč subjektivne. Samo z opazovanjem je mogoče fizične strukture (kraje) razvrstiti v zelo splošne kategorije. Pogosto lahko opredelimo samo ciljno socialno skupino, prebivalce torej, ki jim je določena prostorska ureditev namenjena ali pa socialno skupino, ki najpogosteje deluje na določenem kraju. Vendar to ne pomeni, da je zaradi tovrstnih metodoloških omejitev poznavanje socialne zgradbe mesta napačno, kvečjemu je manj podrobno.

Še pojasnilo o smiselnosti spoznavanja socialne zgradbe mesta: poleg poznavanja razmestitve socialnih vsebin v mestu in s tem povezanih pojavov kot so segregacija in socialna diferenciacija, daje vpogled v socialno zgradbo mesta tudi spoznanja o kakovosti bivalnega okolja. Iz nabora krajev, ki so namenjeni posameznim dejavnostim in socialnim skupinam je mogoče oceniti, ali lahko vse socialne skupine zadovoljujejo svoje potrebe v domačem kraju. Nesorazmerje med kraji zadovoljevanja potreb in socialnimi skupinami pomeni, da je za nekatere socialne skupine premalo ali preslabo poskrbljeno oziroma, da je poskrbljeno samo za nekatere.

6. Kraji zadovoljevanja potreb in njihove socialne vsebine

Iz Preglednice 1 so razvidni kraji posameznih dejavnosti, ki smo jih evidentirali v Lenartu ter socialne skupine, ki na teh krajih delujejo in zadovoljujejo svoje potrebe.

6.1 Kraji bivanja

Kraji bivanja posedujejo več lastnosti, po katerih lahko sklepamo na socialne značilnosti tamkajšnjih stanovalcev. Običajno kraje bivanja ločimo glede na materialni položaj ter življenjski slog stanovalca, kar se kaže v velikosti objekta ter stavbnega zemljišča, obliki in s tem povezanim oblikovnem presežku, gradbenih materialih objekta, ureditvi okolice, ostale socialne lastnosti pa so v fizični podobi manj prepoznavne. V osnovi je potrebno razlikovati kraje bivanja v enostanovanjskih hišah in večstanovanjskih hišah, saj so kazalci za prepoznavanje socialnih vsebin različni.

Preglednica 1: Dejavnosti, kraji in ciljne/najpogostejše socialne skupine uporabnikov v Lenartu.

Dejavnost	Vrste / kraji dejavnosti	Ciljna / najpogostejša socialna skupina uporabnikov
Bivanje	Kraji konformno prestižnega življenjskega sloga Kraji konformnega življenjskega sloga Kraji konformno utilitarnega življenjskega sloga	Socialna skupina višjega srednjega sloja Socialna skupina srednjega sloja Socialna skupina nižjega srednjega sloja
Delo	Kraji proizvodnje Kraji storitev materialnega značaja Kraji storitev nematerialnega značaja	Socialna skupina poklicnih delavcev Socialna skupina administrativnih delavcev, trgovcev in uslužbencev Socialna skupina strokovnjakov
Oskrba	Kraji za dnevno oskrbo z živili Kraji s tehničnim blagom Kraji z blagom za osebne potrebe Kraji z izdelki za hišo in dom	Vse socialne skupine Socialna skupina manj zahtevnih kupcev Socialna skupina specializiranih kupcev (kmetovalci)
Izobraževanje	Kraji osnovnega izobraževanja Kraji dopolnilnega izobraževanja Kraji specializiranega izobraževanja	Socialna skupina šolarjev Socialna skupina odraslih Vse socialne skupine
Rekreacija	Otroška igrišča Športna igrišča Športna dvorana Vrtovi	Socialna skupina mlčkov Socialna skupina šolarjev Socialna skupina rekreativcev, organiziranih mladostnikov in odraslih (člani športnih društev) Socialna skupina odraslih (najemniki vrtov)
Komunikacija	Mestni trgi Tržnica Društveni prostori Gostinski lokali Rekreacijska območja	Socialna skupina mladostnikov, Socialna skupina odraslih, Interesne socialne skupine Vse socialne skupine

V Lenartu največjo površino zavzemajo enostanovanjske hiše, poleg teh se pojavljajo še bloki in večstanovanjske trške hiše. V središču mesta so večstanovanjske trške hiše in bloki, na obrobju pa enodružinske hiše. Socialne vsebine večstanovanjskih objektov je težko oceniti. Glede na urejenost objekta in okolja, velikost stanovanj ter starost stanovanj sklepamo, da je to kraj bivanja ljudi, ki pripadajo nižjemu srednjemu sloju. K takšnemu sklepu navajajo tudi podatki o povprečni odmeri dohodnine, ki pa se žal nanašajo na večje območje. Če bi skušali oceniti življenjski stil prebivalcev večstanovanjskih objektov, bi bil najbližji utilitarni oziroma konformni življenjski slog. V najstarejših blokih in trških hišah je nadpovprečen delež starejših stanovalcev, saj so bili objekti zgrajeni za potrebe delavcev v javnih ustanovah. Med stanovalci v novejših blokih pa prevladujejo mlajše družine.

Socialne vsebine krajev enodružinskih hiš je lažje razvrstiti v ustrezne kategorije. Po podatkih o odmerjeni dohodnini, večina stanovalcev pripada srednjemu sloju prebivalcev, nekaj tudi višjemu srednjemu sloju. Po socialnih lastnostih stanovanjskih objektov pa gre večinoma za kraj bivanja socialnih skupin s konformnim življenjskim stilom. Nekaj krajev ima več lastnosti konformno prestižnega življenjskega sloga, zgolj utilitarnega življenjskega sloga pa na območju enostanovanjskih hiš nismo prepoznali. Natančnejši prikaz je razviden iz karte.

Ugotavljamo, da socialna diferenciranost krajev bivanja v Lenartu ni velika. Odstopanja od povprečja, to je konformnega življenjskega sloga, ne obsegajo posameznih ulic ali delov mesta, večjih območij, temveč le posamezne objekte. Bolj sklenjeno območje bivanja prebivalcev višjega socialnega sloja nastaja na južnem

robu naselja. Stanovanjski objekti, ki kažejo različne socialne vsebine se zelo prepletajo in tvorijo zelo droben prostorski vzorec. Ob nujni generalizaciji so nastala večja sklenjena območja istega tipa, sicer pa je socialna struktura zelo heterogena. Grafični prikaz zato ni povsem verodostojen.

Slika 1: Kraji bivanja, vrste in socialne skupine.

Fig. 1: Places of living, types and social groups.

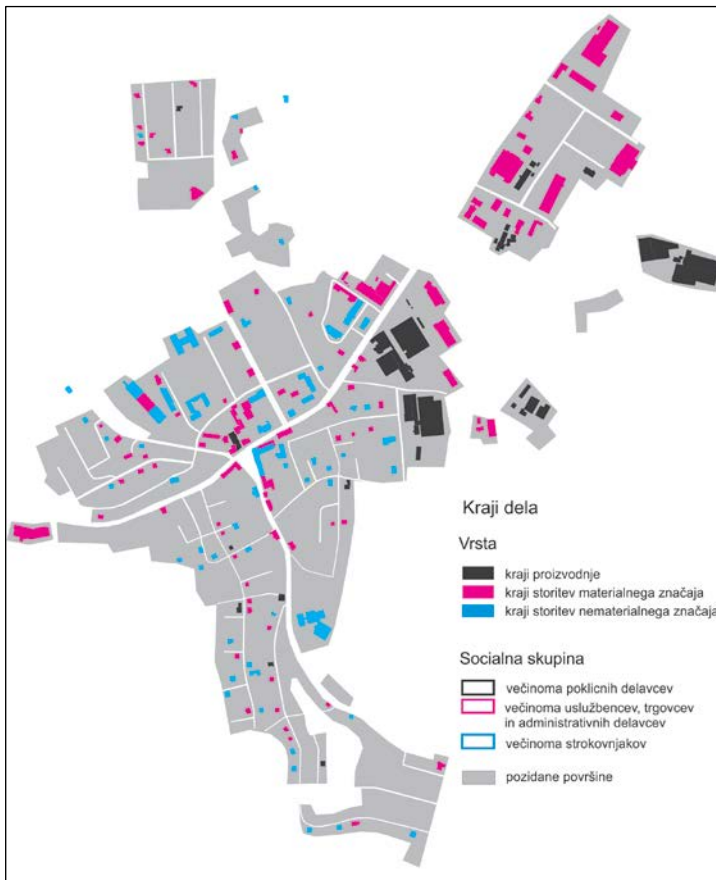
Vir: Lastno kartiranje, 2016.

6.2 Kraji dela

Ekonomska dejavnost v mestih je prav tako razlog socialne diferenciranosti. Že vrsta proizvodnje glede na najpogostejšo izobrazbo zaposlenih je eden od elementov socialne diferenciacije, enako tudi gospodarski subjekti glede na sektor gospodarstva. V Lenartu živi 3177 prebivalcev (SURS, 2015), od tega je 1406 aktivnih. Leta 2015 je 846 oseb (60,2% aktivnega prebivalstva) delalo v naselju Lenart, 460 ali 39,8% pa jih je odhajalo na delo v drugo občino, približno 1800 jih prihajalo na delo od drugod (več kot polovica iz okoliških občin). Lenart je torej v zaposlitveno središče za prebivalce iz okoliškega podeželja.

Kraje dela smo razdelili na tri večje skupine. Kraji proizvodnje, to so industrijski obrati, ki jih uvrščamo v sekundarni sektor gospodarstva. Teh je v Lenartu kar nekaj:

največji zaposlovalci so podjetje Unior, Prevent, Klemetal in Saubermacher. Poleg tega je še nekaj manjših obrtno industrijskih delavnic. Ti kraji dela so locirani na severovzhodnem delu naselja, v industrijski coni. Večina zaposlenih ima osnovno (poklicno) in srednjo izobrazbo. Poleg tega smo opredelili kraje storitev materialnega značaja, kjer delujejo gospodarski subjekti, ki imajo opraviti z materialnimi produkti – trgovina, frizer, obrt, avtomehanik, gradbeništvo, vrtnarstvo, gostinstvo, nepremičnine, optik. Tretja skupina so kraji storitev nematerialnega značaja, to pa so dejavnosti iz področja uprave, zdravstva, šolstva, kulture, svetovanja, vse, pri čemer rezultat proizvodnega ali menjalnega procesa ni materialna dobrina. Kraji dela iz področja storitev so razpršeni po celotnem naselju, marsikje sta kraj dela in kraj bivanja ponovno združena pod isto streho. Več poslovnih subjektov, predvsem storitvenih dejavnosti nematerialnega značaja, je v širšem središču, zaradi česar je središče velik kraj dela.

Slika 2: Kraji dela, vrste in socialne skupine.

Fig. 2: Places of work, types and social groups.

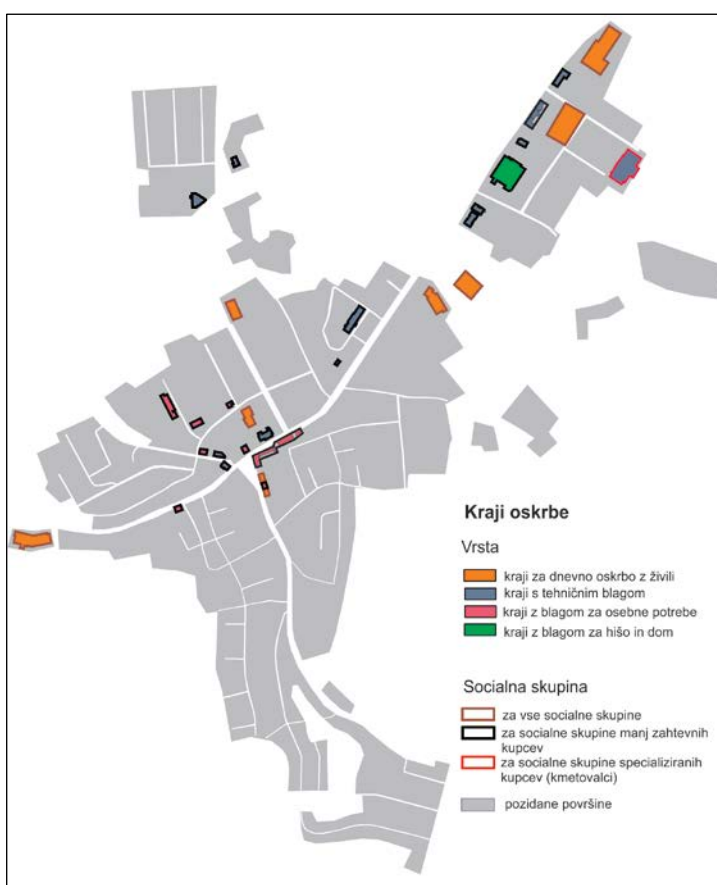
Vir: Lastno kartiranje, 2016.

Krajem dela lahko pripišemo več socialnih oznak. Upošteva je spol zaposlenih lahko ugotovimo, da so v krajih proizvodnje zaposleni večinoma moški. V krajih storitvenih dejavnosti materialnega in nematerialnega značaja je razmerje med spoloma zaposlenih veliko bolj izenačeno, vendar zaradi težavnega pridobivanja podatkov,

tega ne moremo podkrepiti z numeričnimi vrednostmi. Relevantno je razlikovati tudi kraje dela glede na izobrazbo večine zaposlenih. Pri tem se izkaže, da imajo v večini proizvodnih dejavnosti zaposleni pretežno srednješolsko in poklicno izobrazbo, v storitvenih dejavnostih materialnega in nematerialnega značaja ima največ zaposlenih srednješolsko in visokošolsko izobrazbo. Natančnejši pregled še pokaže, da je krajev dela, kjer je večji delež zaposlenih z visokošolsko izobrazbo zelo malo (recimo zdravstveni dom, uprava). Ob tem je potrebno opozoriti, da je to bolj ocena, ki temelji na numeričnih podatkih zgolj tretjine gospodarskih družb oziroma pravnih oseb.

6.3 Kraji oskrbe

Oskrbovanje je tudi v Lenartu ena od najbolj zastopanih dejavnosti. Opazimo lahko, da je trgovin, ki ponujajo enake izdelke, z izjemo živil, zelo malo. To govori o dvojem: po eni strani je ponudba blaga majhna, po drugi strani je ponudba izdelkov prilagojena samo povprečnim kupcem. Kraji oskrbe so iz socialnega vidika zelo podobni, saj socialne diferenciranosti ni mogoče prepoznati. To se ujema z znanim spoznanjem, po katerem je ponudba blaga povezana z velikostjo mesta; večje ko je mesto, večja je socialna heterogenost prebivalcev, raznovrstnejša je ponudba blaga.

Slika 3: Kraji oskrbe, vrste in socialne skupine.

Fig. 3: Places of supply, types and social groups.

Vir: Lastno kartiranje, 2016.

Krajeve oskrbe je v Lenartu več: eden obsega središče naselja, kjer je več manjših trgovin, ki so ostala od prvotnega oskrbnega središča. Drugi kraj oskrbe obsega novo središče naselja, kjer je nekoč dominirala veleblagovnica, danes pa je njena dejavnost precej okrnjena. Tretji kraj oskrbe je trgovsko središče ob severovzhodni vpadnici v mesto, četrti kraj oskrbe pa je ob jugozahodni vpadnici. Vsi kraji oskrbe so morfološko in fiziognomsko prepoznavni, trgovine so v današnjem komercializiranem in v potrošništvu naravnem svetu identitetni element mestne zgradbe. Zanimivo pa je, da je v mestnem središču 18 trgovin od 54, kolikor smo jih našli v celem mestu. Kraj oskrbe se iz središča mesta prestavlja na obrobje. Če ob tem upoštevamo še strukturo trgovin v mestnem središču in v trgovskih središčih je očitno, da je v trgovskih središčih prav toliko trgovin za dnevno oskrbo kot v mestnem središču, vendar so trgovine z živili v trgovskih središčih večje, z več izbire. Slednje govori o socialni diferenciranosti, saj so določene socialne skupine prikrajšane ali vsaj omejene pri dnevni oskrbi. V stanovanjskih območjih ni niti trgovin za dnevno oskrbo, recimo pekarn ali prodajaln z živili.

Struktura trgovin v mestu kaže, da lahko kupci v Lenartu zadovoljujejo dnevne ter del srednjeročnih potreb – obutev, oblačila, živila, specializiranih trgovin pa je zelo malo. V trgovskih središčih, kjer je trgovin največ, večina trgovin pripada trgovskim verigam, redke pa so trgovine neodvisnih trgovcev, kar tudi pojasnjuje standardiziranost ponudbe blaga.

6.4 Kraji izobraževanja

V Lenartu je poleg osnovnega izobraževanja še nekaj institucij za izobraževanje drugih socialnih skupin. Med institucijami obveznega izobraževanja sta dve osnovni šoli, med institucijami prostovoljnega izobraževanja pa dom kulture, dve avto šoli, šola za tuje jezike, konservatorij za glasbo in balet, posebna šola, knjižnica in izobraževalni center. Nekaj je še neinstucionalnega izobraževanja, recimo razstavišče, galerija, knjižnica, knjigarna (s papirnico) in spominska hiša. Kraji izobraževanja so, razen osnovne šole, v središču mesta, večina ostalih pa v širšem središču. Očitno je izobraževanje dejavnost, v kateri se odraža ekonomska in duhovna moč majhnega mesta.

Kraji izobraževanja niso veliki, obsegajo posamezne objekte, v katerih pa so nastanjene še druge družbene dejavnosti. Samo osnovna šola in kulturni dom sta v fiziognomskem in morfološkem smislu prepoznavna kot simbolno pomembna objekta. Vse ostale institucije v podobi kraja niso opazne.

Glede socialnih skupin, katerim so namenjene posamezne vrste izobraževanja lahko ugotovimo, da se razlikujejo kvečjemu glede na starost, nikakor pa ne glede na spol, izobrazbo in materialni položaj. Institucije dopolnilnega izobraževanja, so namenjene predvsem mlajši (soloobvezni) populaciji in populaciji srednjih let, za starejše člane skupnosti pa posebnih vrst izobraževanja ni. Kot lahko razberemo iz sicer nepopolnih podatkov o socialnih lastnostih uporabnikov, so obiskovalci institucij prostovoljnega izobraževanja večinoma dijaki in mladinci, starostnikov ali tistih v zrelih letih je med uporabniki krajev izobraževanja veliko manj. Izjema je knjižnica, kjer poteka več programov prostovoljnega izobraževanja v obliki predavanj in tečajev. Diferenciranost vrst izobraževanja glede na socialne lastnosti je zelo majhna in se nanaša zgolj na starost, ne pa tudi na interesna področja. Podobno lahko ugotovimo o krajih izobraževanja: v socialnem smislu izstopata osnovni šoli kot socialni prostor otrok, ostali kraji izobraževanja pa so v socialnem pogledu manj diferencirani, saj so namenjeni vsem starostnim skupinam uporabnikov.

Slika 4: Kraji izobraževanja, vrste in socialne skupine.

Fig. 4: Places of education, types and social groups.

Vir: Lastno kartiranje, 2016.

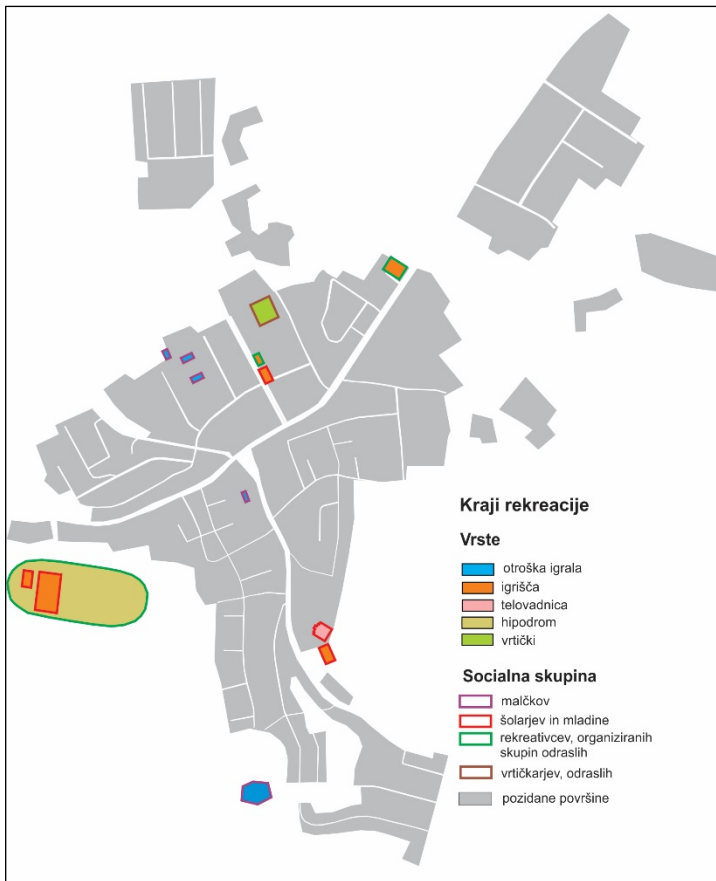
6.5 Kraji rekreacije

V Lenartu se je mogoče rekreirati na šestih mestih. Kraji rekreacije so ob osnovni šoli, ob hipodromu, v novi blokovni soseski, v parku ob robu novega središča naselja, na teniških igriščih ob severovzhodni vpadnici v mesto ter v tako imenovanem Račjem gaju na južnem robu mesta. Razen hipodroma, ob katerem je še nogometno igrišče, so ostali kraji majhni in točkovno razporejeni po naselju. Hipodrom je lociran na robu naselja, prav tako teniška igrišča, ostali kraji rekreacije pa so znotraj naselja, tako rekoč del funkcionalnih zemljišč bližnjih objektov – osnovne šole in stanovanjskih blokov. Dostopnost do krajev rekreacije zato ni za vse prebivalce ustrezna, predvsem stanovanjska območja na vzhodnem in jugovzhodnem delu naselja so zunaj radija 500 m dostopnosti.

Nabor rekreacijskih možnosti obsega igrišče z igrali za najmlajše, igrišča za igre z žogo (nogometno in košarkarsko igrišče, odbojka na mivki, tenis), balinišče, hipodrom ter telovadnico, ki je del osnovne šole. Poleg tega je urejeno še območje za ljubiteljsko vrtnarjenje, parkovna površina in sprehajalna pot do jezera Radehova. Večina krajev

omogoča zgolj rekreacijo na prostem, torej v topli polovici leta. Samo športna dvorana, ki je sicer del osnovne šole, omogoča rekreacijo tudi pozimi.

Kraji rekreacije so namenjeni predvsem mlajši populaciji predšolskih in šolo obveznih otrok. Za odraslo mladino, odrasle srednjih let in starejše, je nabor krajev rekreacije veliko skromnejši. Delo na vrtu je za mnoge oblika aktivnejšega preživljanja prostega časa, če sodimo po številu gospodarskih vrtov ob enodružinskih stanovanjskih hišah. Sprehajalnih poti in manjših parkovnih ureditev, ki so namenjene predvsem starejšim in družinam z majhnimi otroki, takšnih krajev v Lenartu močno primanjkuje, urejena je samo ena sprehajalna pot. Socialna diferenciranost krajev rekreacije ni velika. Kraji se razlikujejo predvsem glede na starostne kategorije uporabnikov. Najmanj možnosti za rekreacijo je za odrasle in starejše prebivalce naselja.

Slika 5: Kraji rekreacije, vrste in socialne skupine.

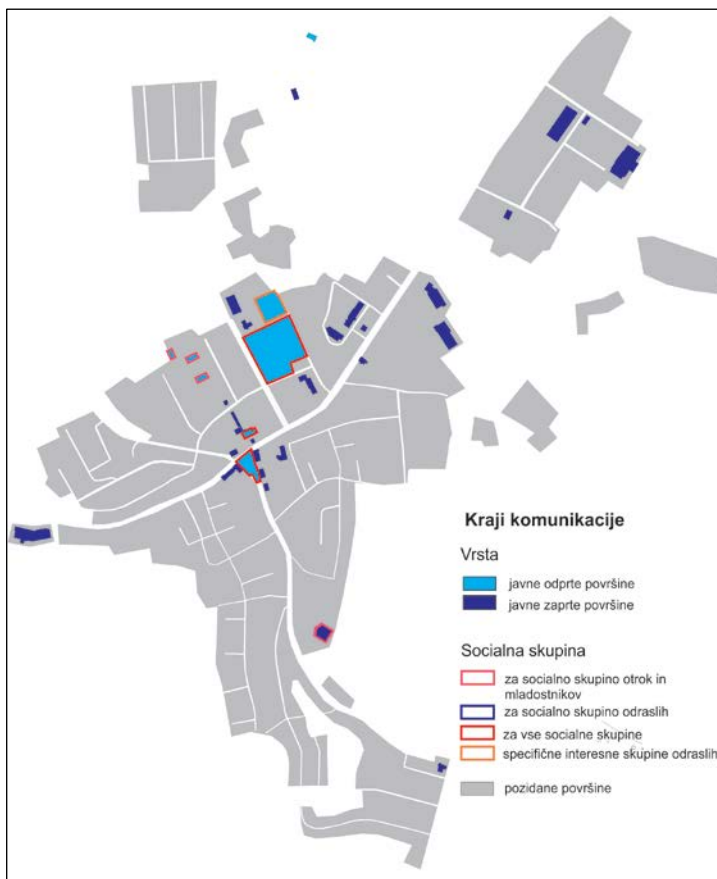
Fig. 5: Places of recreation, types and social groups.

Vir: Lastno kartiranje, 2016.

6.6 Kraji komunikacije in socialnih stikov

Socialnost mesta se odraža tudi v krajih, kjer prihaja do komunikacije in socialnih stikov med ljudmi. Razlikovati je mogoče med javnimi odprtimi in javnimi zaprtimi kraji. Javni odprti kraji so trgi in druge javne odprte površine, rekreacijska območja,

park - območja, ki so dostopna vsem in kjer je socialna funkcija med najpomembnejšimi. Teh je v Lenartu kar nekaj; park, otroška igrišča, osrednji trg, tržnica. Še več je javnih zaprtih krajev, med katere uvrščamo gostinske lokale, kulturni dom, kraje dopolnilnega in specializiranega izobraževanja ter prostore raznih društev.

Slika 6: Kraji komunikacije, vrste in socialne skupine.

Fig. 6: Places of communication, types and social groups.

Vir: Lastno kartiranje, 2016.

Kraji socialnih stikov so na prvi pogled razpršeni po celotnem naselju. Vendar ni povsem tako: največ javnih zaprtih krajev je v središču mesta, kjer ima sedež večina društev, na osrednjem trgu je tudi kulturni dom. V središču mesta je presenetljivo malo gostinskih lokalov, bolj številčni so v krajih oskrbe - nakupovalnih središčih, kjer se zadržuje večje število ljudi. V stanovanjskih delih naselja krajev komunikacije tako rekoč ni; v bližini blokovnih stanovanjskih sosesk je nekaj gostinskih lokalov, vendar so ti v funkcionalnem smislu del središča, ne pa stanovanjskih območij. Največ javnih odprtih krajev pa je na robu mesta, kjer je več rekreacijskih površin. V mestnem središču sta samo osrednji trg in tržnica. Na osrednjem trgu se odvijajo prireditve ob praznikih, proslave, zborovanja. Ta trg je edini prostor, namenjen javnim manifestacijam. Iz strukturne analize je razvidno, da je med kraji socialnih stikov

največ gostinskih lokalov, ne restavracij, temveč bifejev. Na drugem mestu so prostori društvenih dejavnosti, sledijo jim prostori rekreacije.

Če poskušamo posameznemu kraju socialnih stikov pripisati socialno skupino, ki se tam najpogosteje zadržuje, se izkaže, da socialna diferenciranost krajev ni izrazita. Tudi v tem primeru je starost tisti socialni element, ki najbolj vzpostavlja diferenciranost socialnega prostora. Rekreacijska območja so namenjena mlajšim in odraslim prebivalcem mesta; društvene prostore običajno uporabljajo odrasli in starejši, v gostinskih lokalih so najštevilčnejši gostje mlajši in odrasli. Diferenciranosti krajev socialnih stikov glede na materialni položaj obiskovalcev ni bilo mogoče prepoznati.

7. Zaključna spoznanja

Spoznavanje socialne zgradbe mesta na podlagi krajev zadovoljevanja človekovih potreb ima več omejitev. Prva in najpomembnejša je, da so socialne lastnosti nekaterih fizičnih struktur težko (ali slabo) prepoznavne. Naslednja pa, da je opredeljevanje socialnih skupin, ki na določenem kraju zadovoljujejo svoje potrebe, pogosto precej neselektivno. Vendar, tega ni mogoče spregledati, obe pomanjkljivosti sta povezani s kakovostjo vhodnih podatkov, ne pa z vsebino samo oziroma s temeljnima paradigmama takega pristopa.

Ponuja se še eno spoznanje: opredeljeni kraji se nanašajo samo na določeno dejavnost in samo na določeno (eno ali več) socialno skupino. Za vsako dejavnost je potrebno opredeliti drugačne socialne lastnosti in drugačne socialne skupine, kar pomeni, da ne obstaja ena socialna zgradba mesta, temveč več. Zato krajev posameznih dejavnosti ni mogoče primerjati med seboj, saj so opredeljeni z različnimi socialnimi lastnostmi in ker jih ustvarjajo različne socialne skupine. Krajev dela v socialnem pogledu tako ni mogoče primerjati s kraji oskrbe, saj so kazalci s katerimi so opredeljeni, različni.

Spoznanja, ki se nanašajo na socialno zgradbo Lenarta pa so:

- Vsem krajem v Lenartu, kjer prebivalci zadovoljujejo svoje potrebe, ni mogoče pripisati socialnih vsebin, ki bi se nanašale na specifično socialno skupino uporabnikov, temveč je dejavnost v kraju toliko splošna, da jo uporablja več socialnih skupin.
- Nabor krajev, kjer je mogoče zadovoljevati osnovne potrebe v Lenartu ni velik. Posamezna dejavnost je zastopana večinoma le na enem kraju, kjer pa je mogoče zadovoljiti zgolj osnovne potrebe in za socialne skupine, ki jih povezujejo zelo splošne lastnosti. To pomeni, da je socialna diferenciranost krajev majhna.
- Najpogostejši socialni element diferenciacije krajev je starost. Veliko krajev se razlikuje glede na starostno skupino uporabnikov, kar je, tako izgleda, ključni dejavnik socialno prostorske diferenciranosti v malih mestih. Največ krajev zadovoljevanja potreb je namenjenih mladini in populaciji srednjih let. Starejši so v tem pogledu precej zapostavljeni.
- Posamezniki in socialne skupine s specifičnimi interesi, svojih potreb v Lenartu ne morejo zadovoljiti. Zadovoljijo jih lahko le v drugem mestu. Iz tega bi lahko povzeli, da manj ko so dejavnosti specializirane (in namenjene zgolj najširši skupini uporabnikov), manjša je socialno prostorska diferenciranost, manjše je mesto oziroma urbanost. To zagotovo govori o kakovosti bivalnega okolja in urbanosti naselja.

- Socialno prostorska diferenciacija naselja ni izrazita, saj posamezniki ali posamezne socialne skupine nimajo možnosti izbire dobrin in aktivnosti, kar je pogoj, da se socialno prostorske diferenciacija vzpostavi.

Za konec še vtis: nekatere sheme in spoznanja, ki se zdijo na nivoju teorije povsem sprejemljive in logične, se, ko jih skušamo instrumentarizirati in prenesti na nivo konkretnega, izkažejo za veliko manj prepričljive, skoraj trivialne in nedokazljive. Kot da so nastale na podlagi poglobljanja v teorijo, ki je ni spremljalo preverjanje na empiričnem delu. Delovanje socialnih skupin v mestu zagotovo povzroča socialno diferenciranost, vendar so za natančno predstavo o tem potrebni številni, zelo podrobni podatki. Ne glede na to: uporabljen pristop k spoznavanju socialne zgradbe mesta se je izkazal kot ustrezen, zato lahko zapišemo: socialna zgradba mesta je preplet krajev, ki jih označujejo socialne lastnosti uporabnikov.

Literatura

- Allen, J. 1999: *Worlds within cities*. V: Doreen Massey, John Allen, Steve Pile: *City Worlds*. Routledge. London.
- Cresswell, T. 2004: *Place. A short introduction*. Blackwell Publishing. Oxford.
- Drozg, V. 2006: Odnos med življenjskim stilom in tipom stanovanjske hiše. V: DELA 25. Ljubljana, 2006. str.123-132.
- Drozg, V. 2012: Forms of social and spatial differentiation in towns (based on the case of Maribor). V: *Revija za geografijo* 7-2/2012. Maribor, str. 69 – 78.
- Horvat, U. 2006: Razvoj prebivalstva v mestu Maribor v obdobju med letoma 1981 in 2002. V: *Revija za geografijo* 1-1/2006, str. 41 – 62.
- Glasze, G., Mattissek, A. 2009: *Diskursforschung in der Humangeographie: Konzeptionelle Grundlagen und empirische Operationalisierungen*. V: Glasze Georg, Mattissek Annika (ur.): *Handbuch Diskurs und Raum. Theorien und Methoden für die Humangeographie sowie die sozial- und kulturwissenschaftliche Raumforschung*. Transcript Verlag. Bielefeld.
- Jakle, A. J, Brunn, D. S., Roseman, C. C. 1985: *Human Spatial Behaviour. Social Geography*. Waveland. Massachusets. 2. Izdaja.
- Löw, M. 2001: *Raumsoziologie*. Suhrkamp. Frankfurt.
- Rebernik, D. 2000: Socialnogeografska zgradba. V: Matej Gabrovec, Milan Orožen Adamič (ured.) Ljubljana. *Geografija mesta*. Založba ZRC, Ljubljana 2000, str. 59 – 68.
- Rebernik, D. 2002: Socialnogeografska zgradba in preobrazba Ljubljane. V: Pak Mirko (Ur.): *Geografija Ljubljane*. Oddelek za geografijo, Filozofska fakulteta. Ljubljana.
- Rebernik, D. 2014: Population and spatial development of settlements in Ljubljana Urban Region after 2002. V: DELA 42, Oddelek za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, 2014, 75 – 93.
- Steets, S. 2015: *Der sinnhafte Aufbau der gebauten Welt. Eine Archtiktursoziologie*. Frankfurt.
- Tuan, Y. 2001: *Space and Place: The persepective of experience*. University of Minnesota, Minneapolis. 8. izdaja.
- Viazzo, P. P. 2014: *Alpske skupnosti*. *Studia Humanitatis*. Ljubljana.

CONTRIBUTION TO THE PERCEPTION OF THE SOCIAL STRUCTURE OF A TOWN IN THE CASE OF THE TOWN LENART V SLOVENSKIH GORICAH

Summary

The social structure of a town illustrates the layout of elements and features with social content. It is usually presented with social indicators of the population of a said town; that is by age, ethical and religious affiliation, education, economic circumstances and similar social characteristics. Characteristics of such impressions means that they are made on the basics of statistical data and according to the domicile principle. They show a static image – a spatial pattern of a certain social characteristics of the population, regardless of their place of residence. However, the city is a dynamic formation; it cannot be explored just by taking into account the place of residence of the population. Furthermore, the connection between the social characteristics of people and their place of residence is today much smaller than it once was (Löw 2001, 253). In social geography and urban sociology there is the realization, that members of the same or similar social characteristics are territorially and functionally interconnected. Functional interconnection means that they work and act (thus “operate”) together, in a similar way, at the same locations and at the same time. The word “operate” refers to the satisfaction of the basic human needs, such as living, working, care and provisions, education, recreation and communication. Functional interconnection therefore relates to similar habits regarding supply of provisions at the same locations, going to the same or similar stores, similar recreation habits, and usage of same or similar recreational areas and so on. This creates emerging areas (in large cities) or individual objects (in small towns) which are frequented by people of specific social characteristics. This creates another feature of cities and the living environment: sociologists say that physical structures are social structures. It of course goes vice versa, too. Social structures are physical structures, as we can read in the studies of Doreen Massey. The result is similar in both cases – a physical environment (in towns we could speak about built structure) has social marks. This means that built structures reflect social characteristics of their users. This social sediment can be seen in the function, form, and position within the city, perhaps even in size. It is, however, important that such a relationship exists and generates itself, while at the same time allowing the social composition of the city. One can recognize it on the basis of a physical structure with a specific social contents.

Relationship between social and physical: the mutual relationship between man (spiritual, social) and the environment (physical, material) is an eternal topic, not only in science but also in arts. Although never proven wrong, the question repeatedly appears as a research question in sociology, ethnology, anthropology and also geography. A large part of geography is based on the relationship between the man and nature, and on their interconnection. In a certain period of development it was characterized as (geographic) determinism; but as stated by Viazzo, it “never lost force because of invalidating its principles, but empirically speaking, because they challenged its cases”. (Viazzo 2014, 9). The geography of our time sees this relationship slightly shifted from the natural toward the physical (built) environment. Doreen Massey illustrates this shift by saying that the space is created, developed and formed through social acting and social structure. Acting of individuals and the community is thus interrelated, and linked to such extent that it results in a very similar and complementary appearance. (Massey after Glasze, Matissek 2009, 41).

Social groups as a factor in the social structure of the city: a multitude of individuals, residents of the city, are in theory of social geography linked to a number of informal

communities that are called social groups. Social groups include individuals with similar social characteristics and a similar *modus operandi* in a certain area/space. The latter means that the group fulfils their needs in a similar way, which includes the location, a similar way and time of performing activities. Social groups differ; they are defined by age, interest, material status and other social characteristics (religious affiliation, nationality, skin colour, gender) and a similar way of meeting needs. An individual can at the same time belong to different social groups, depending on which characteristics or activity is considered as the element of identification. The individual is thus seen as a member of the social group of residents in a particular neighbourhood, member of the social group of gardeners, member of the social group of library goers, member of the social group of buyers in a certain shopping centre and the like. Each time a need is met, the person acts in the area as a member of one of the social groups.

Places for fulfilling the needs – elements of the social composition of the city: when learning about the social structure of the city, the territorial aspect is seen as the primary aspect; that is parts of the city, occupied by people of similar social characteristics. Such areas can be called places of fulfilling the needs. A place, as understood in this context, is a space (area), occupied by a special social group that fulfils its needs in it (Tuan 2001, 6). Such place can also be understood as a mental construct, because there are countless places in the city, which overlap and intertwine, and which are formed by different social groups. However, such place is also an area that in a certain context belongs to a certain social group. Such place is a social space of a certain social group, where the latter operates and fulfils its needs. An emotional relationship is therefore formed between the members of the social group and the place, for example in the sense of habits, routines and customs; the individuals don't go to any store but to the one they are used to, the one that is closed to their heart. Visiting it often, they develop a special relationship toward this store which is the foundation for defining a certain area as a place. Such place is semantically different from the concept of space; the latter is value-neutral and a universal conception, undefined, without social content, the same for all people. Place, on the other hand, is part of the space to which the user has a personal relationship; a place that is filled with the meanings and a human experience.

Ways to learn the social structure of the city – methods of work: when learning about the social structure of the city or the social contents of places, two things become crucial: recording places of different activities, meant for fulfilling the needs, and recognizing social groups that operate in certain places. Places of activities can be mapped. However, it is not enough to just record them; one needs to recognize their social contents and herewith connect them into more transparent groups. A plurality of places must be divided into groups that match or at least indicate social characteristics of their users, or have a social content. An example: recording sports fields by itself does not suffice; one needs to establish which social groups the sports field is intended for; that is called the social contents of place. As with each classification, the dilemma here refers to the number of groups – if too few, the problem is generalization; if too many, the problem is in accuracy criteria and duplication. Social groups operating in a certain place can be determined in several ways: one resulting from the type and the nature of place – children playgrounds where the social group of preschool children hangs out; in elementary school there is the social group of children – pupils, and the social group of teachers. Another method includes observation. Through observation and classification of visitors of certain shops, the average social composition of customers can be established. The third

method is analysis of statistical data; data on education of employees in organisations can tell if the majority of the employees belongs to the social group of workers or employees. However, no method can determine the social contents or social groups in all places, usually because the target group of users is not defined. We might find places with all social groups that live and operate in the area. Identifying social groups that operate in a certain place can be difficult.

Places of fulfilling the needs and their social contents: the table below shows places of individual activities that were recorded in Lenart, as well as social groups that operate and fulfil the needs in these places.

Tab.1: Activities, places and target/the most common social groups of users in Lenart.

Activity	Types/ places of activity	Target / the most common social group of users
Living	Places of prestigious lifestyle Places of conformist and utilitarian lifestyle	Social group of higher middle class Social group of middle class Social group of lower middle class
Work	Places of production Places of services of material characteristics Places of services of non-material characteristics	Social group of skilled workers Social group of administrative employees, sales people and other clerks Social group of professionals and experts
Supply	Places for daily supply of provisions Places for supply with technical goods Places with goods for personal needs Places for products for house and home	All social groups Social group of less demanding customers Social group of specialized customers (farmers)
Education	Places of elementary education Places of supplementary education Places of specialized education	Social group of pupils Social group of adults All social groups
Recreation	Children playgrounds Sports fields Sports hall Gardens	Social group of preschool children Social group of school children Social group of recreational athletes, organised youth and adults (members of sports clubs) Social group of adults (garden proprietors)
Communication	City squares Market Communal areas Pubs and catering establishments Recreational areas	Social group of youth, Social group of adults, Special interest social groups, All social groups.

Conclusion: getting to know the social structure of the city based on places where people fulfil their needs has several limitations. The first and the most important is that the social characteristics of physical structure are hardly (or badly) identifiable. Next, the definition of social groups that fulfil their needs at a certain place can be quite unselective. However, this cannot be overlooked; both deficiencies are connected to the quality of the input data and not to contents as such, or to the fundamental paradigms of such approach.

Defined places relate to a specific activity and only to a certain (one or several) social group. For each activity, it is necessary to define different social characteristics and different social groups. This means that there is not one social structure of the city, but several. Places of particular activity can therefore not be compared with each

other, as they are defined by different social characteristics and created by different social groups. Places of work can in the social sense not be compared to places of supply, because the indicators, that define them, are different.

Lessons to be learnt, related to the social structure of Lenart:

- One cannot attribute social contents, related to a specific social group of users to all places in Lenart, where residents fulfil their needs. Instead, the activities in the area are so general that they are used by several social groups.
- The selection of places where one can fulfil the basic needs in Lenart is not large. Individual activity is mostly only represented in one place, where one can satisfy the basic needs; and for social groups that are connected by general characteristics. This means that the social differentiation of places is small.
- The most common social element of differentiation of places is age. The size of places differs regarding the age group of their users, which is the key factor of the social and spatial differentiation in small towns. The majority of places where one can fulfil the needs are intended for youth and middle-aged population. The elderly are quite neglected in this respect.
- Individuals and social groups with specific interests cannot fulfil their needs in Lenart, but they have to go to another city. This lets us conclude that the less the activities are specialized (and intended for the widest possible group of users), the smaller is the social and spatial differentiation, the smaller the city and its urbanity.
- Social and spatial differentiation of a place/village is not large, because the individuals or individual social groups don't have possibilities of selecting goods and activities, which is the prerequisite for setting up social and spatial differentiation.

